

TOMAS ORLIN

Datapolitiken blir successivt allt mindre teknisk till sin natur. Förr gällde datapolitiken själva datorerna. Man talade mest om inhemsk maskinproduktion, om ansvar och organisation för drift av samhällets datacentraler, om riktlinjer för inköp av datorer i statsförvaltningen m. m.

Dagens datapolitiska rubriker rör ämnen som integritet och offentlighet, systemens sårbarhet, effekter på arbetsmiljö och sysselsättning. Här har redan en viss partipolitisk prägling framträtt. Läget är i dag — med viss överdrift — att:

att hindra uppkomsten av en registerbyråkrati.

Samtidigt blir arbetstagareffekterna allt viktigare. På detta område finns det en gemensam vilja till förbättringar.

Men det är på ett fält som de liberala värdena framträder särskilt klart i datapolitiken. Jag syftar på den sk informationsrätten, rätten till informationen för envar. Detta fält är ännu förhållandevis obeträtt.

Det tjänstesamhälle som är på väg att ersätta industrisamhället, är även ett informationssamhälle. Tjänsterna både avser och betalas ofta med information. Information blir då vår nya "valuta". Därmed förändras förutsättningarna för samhällsekonomin.

I morgondagens samhälle är kunskap en dominerande resurs. Denna resurs är mindre privat till sin natur än dagens penningar. Man kan enklare transportera den, enklare lagra den, den är — möjligen — mer inflationssäker.

Eftersom informationen har dessa egenskaper kan den — om vi vill — bli ett effektivare medel för kommunikation mellan människor, eller grupper av människor. Detta kan spela stor roll för organisationens sätt att fungera.

Gemensamheter kan lättare etableras och avvecklas. Fackliga organisationer kan tex bli utsatta för en vidgad konkurrens. Man kan också notera att i informationssamhället blir nyttjanderätten viktigare än äganderätten.

I ett liberalt perspektiv bör informationssamhället ge:

- förbättrad tillgång till information för envar tex via datavision
- vidgad möjlighet att utöva åsiktsfrihet
- balanserade samhälleliga informationssystem

Datavision innebär att man genom att koppla samman en vanlig TV-apparat

— den personliga integriteten i datasamhället tydligast bevakas av moderaterna

— decentraliseringen av datasystemen mest betonas av centern

— arbetsmiljö- och sysselsättningsfrågorna varmast omhuldas av socialdemokraterna och kommunisterna.

Rubrikerna ovan är viktiga även för liberaler. Uppmärksamheten kring den personliga integriteten har emellertid lett till resultat. Vi har både datalag och datainspektion som i stort fungerar bra. Vi har tom anledning hålla emot för

med telefonen får en billig terminal för kommunikation. Envar kan från sitt hem sända och ta emot skrivna meddelanden, vilket innebär att man kan komma i kontakt med omvärlden betydligt enklare än förut. Men även mer komplett kommunikationsteknik kan göras förhållandevis enkelt tillgänglig.

Ett liberalt perspektiv är det önskvärt att tekniken utnyttjas på att följande krav kan tillgodoses:

— Effektiv tillgång till information bör säkras för alla medborgare, och särskilt för resurssvaga

— Vidgad kontakt med samhällsinformationen bör främjas

— Inrättande av regionala datorstödda informationscentraler som kan ge väsentligt förbättrad service rörande arbetstillfällen, bostäder, miljö, kultur m. m.

— Etablering och industriellt utbud av nya informationstjänster bör aktivt stödjas

— Balanserad produktion av informationstjänster är väsentlig. Balansen kräver att televerkets expansionsaptit bromsas.

— Konsumentupplysningen bör effektiviseras med datavisionen, både med och utan konsumentverkets deltagande

— Begreppet kommersiell blir allt svårare att definiera, vilket får betydelse för bl a reklamens expansion. Vi måste acceptera information av kommersiell karaktär i våra kontaktsystem

— Medborgerlig aktivitet och debatt bör allmänt främjas, i intensiva kontaktnät.

Gemensamt för dessa åtgärder är att en ny aktivitet blir möjlig för medborgaren. Man når bättre kontakt, får mer tillfälle till initiativ för egen del.

Gemensamheter blir viktigare i informationssamhället än i dagens samhälle.

Men mycket påverkas. Om tex dagens tidningsläsare blir aktiv deltagare, och kan ge i stället för att bara ta emot, så utsuddas den skarpa gränsen mellan

1-79
PRIS 7:--
befriad
från moms

liberalt debatt

1979-01-15

producent (av "tryckt" skrift) och konsument. Läsaren deltar själv i utbudet.

Här uppkommer flera frågor. Hur ska det sk meddelarskyddet kunna upprätthållas? Rätten till anonymitet vid uppgiftslämnande urlakas i praktiken. Vilka effekter får detta för vår nuvarande press?

Detta och mycket annat påverkas när tryckfriheten frikopplas från det på pappret tryckta budskapet — och blir en vidgad "tryckfrihet". □